

“Sosyal Devlet’ten Sosyal Dünya’ya”¹

*

Neşe Yıldız

Özet

Sosyal devlet, kavram olarak geniş kabul görmesine rağmen, sosyal devleti operasyonel hale getirecek politikalar sözkonusu olduğunda aynı kabullenme çoğu zaman ortaya çıkmamaktadır. Sosyal devlet eleştirisi üzerine yükselen “neo-liberal” politikaların, günümüzde birçok sosyal soruna neden olması, yeniden sosyal devlet tartışmalarını gündeme getirmiş gözüküyor.

Bu süreçte, BM ve ILO gibi Uluslararası kurumlar sosyal sorunlar konusunda yeni yaklaşımlar geliştirmekte; neo-liberal küreselleşme karşısında alternatif küreselleşme yaklaşımları yaygın bir şekilde tartışılmaktadır. Ulusal ve uluslararası sendikal hareket, sosyal sorunlara dikkat çekmektedir. Sosyal hareketler, neo-liberal modelin karşısında, “başka bir dünya mümkün” söylemiyle, “sosyal dünya” için ilkeler ortaya koymakta, Dünya Bankası ve IMF gibi kurumlar nezdinde bile sosyal sonuçlar kaygıyla izlenmektedir.

Küresel ölçekte yaşanan sorunların Türkiye’de de yansımaları bulunmaktadır. Türkiye’de Anayasada kendine yer bulan sosyal devletin, uygulamada birçok sorunla karşı karşıya olduğu gözlenmektedir. Türkiye’de işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, kadınların işgücüne katılımı, sendikal haklar ve sosyal diyalog gibi konular açısından bakıldığında, sosyal devlet adına birçok somut adımın atılması gerektiği, sosyal taraflara, sosyal politika süreçlerinde önemli roller düştüğü görülmektedir.

Çalışmanın konusu bu çerçevede, “Neo-liberalizm: Sosyal Devlet Karşısında Bir Kurgulama”; “Sosyal Sorunlar, Yeniden Sosyal Devleti Düşündürüyor”; “Sosyal Forumlar: “Sosyal Dünya” İçin Sosyal Baskı Oluşumları”; “Sosyal Forumlar: Sosyal Dünya İçin Neo-Liberalizmin Sorgulanması”; “Türkiye Sosyal Modelini Arıyor” ve “Değerlendirme” başlıkları altında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Devlet, Sosyal Dünya, Neo-liberalizm, Sosyal Forumlar, “Başka bir Dünya Mümkün”, Türk Sosyal Modeli.*

---

¹ “Sosyal Devletten Sosyal Dünya’ya” adlı bu makale, Neşe Yıldız’ın “Sosyal Forumlar Ekseninde Yeni Küresel Politika Arayışlarının Sendikal Hareketteki Değişime Etkisi” adlı Doktora Tezini esas alarak ortaya konulmuş bir çalışmadır.

“From Social State to Social World”

*

Neşe Yıldız

Abstract

Although as a concept social state is widely accepted, the same acceptance is not emerged when the policies aiming at making the concept operational. It seems that many social problems arrived by rising neo-liberal policies which is based on the questioning the social state, has been bringing about the social state discussions to be set on the agenda again.

In this process, the organizations like the UN and ILO have been developing new approaches against the social problems. National and international trade unions movement draws the attention to social problems. Social movements coming together across the world set the principles for a “social world” against the neo-liberal model by claiming “another world is possible”. Social problems have been observed even by the IMF and WB.

There are reflections of the problems faced at global scale. It is observed that social state enshreineden in the Constitution of Turkey encounters with several problems in practise. As far as the social state is analysed from the issues of unemployment, poverty, income distribution, social security, woman workforce participation, trade unions and social dialogue in Turkey. It is seen that some concrete steps for the sake of social state should be taken, significant roles are to be played by social partners in social policies processes.

In this connection, the subject of this study is analysed under the sub-titles of “Neo-liberalism: Modelling Against the Social State”, “Social Problems Reminding the Social State Again”, “Social Forums: Formations of Pressures for “Social World”, “Social Forums: The Questioning the Neo-liberalism for a Social World”, “Turkey searches its Social Model” and “an Evaluation”.

Keywords: *Social State, Social World, Neo-liberalism, Social Forums, “Another World is Possible”, Turkish Social Model.*

Giriş

“Sosyal devlet”, kavram olarak yaygın kabul görmektedir. Ancak sosyal devlet adına geliştirilen ve uygulanan politikaların yaygın bir biçimde eleştirildiği, zaman zaman sosyal devlete “evet”, ancak sosyal ile başlayan her şeye “hayır” denildiği görülmektedir. Bazı durumlarda ise sosyal devlete “evet” denilmekte, ama sosyal devletin hayatı nasıl geliştireceği sorulmaktadır. Sosyal devlet deyince beraberinde geliştirilecek politikaların bir listesi herhangi bir belgede yazılı ve hazır bulunmamaktadır. Sosyal devlet, gerçek hayata ilişkin, asgari yaşam ve çalışma koşullarının oluşturulması, refahın yaygınlaştırılması, karar süreçlerine katılım sağlanması, sosyal diyalogun hayata geçirilmesi, yönetimin güçlendirilmesi, her alanda adaletin ve eşitliğin sağlanması, herkes için sosyal güvenlik, herkes için insan onuruna yakışır iş, sosyal koruma, kısacası yaşanabilir ulusal ve uluslararası bir toplum oluşturulması hedefleriyle geliştirilmesi gereken politikaları ve uygulamaları öngörmektedir. Bu bir süreç ve bu süreç, bilgi, birikim, katılım, irade, eylemlilik, talep, diyalog ve işbirliğini gerektirmektedir.

Sosyal devlet ya da sosyal dünyayı hayalden gerçeğe taşıyacak olan, çok sayıda çok yönlü gayret, diyalog ve mücadele, uzlaşma ve çatışma süreçlerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada neo-liberalizmden sosyal devlet ve sosyal dünyaya giden sürecin fotoğrafı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Neo-Liberalizm: Sosyal Devlet Karşısında Bir Kurgulama

Küreselleşme kavramı; tanımı, gelişimi, boyutları, aktörleri, etkileri ve kapasitesiyle yıllardır tartışılmaktadır. Ancak bu sürece neo-liberal politikaların damgasını vurduğu konusu tartışmasız kabul görmektedir. Bu nedenle çoğu zaman neo-liberal küreselleşme kavramı sıklıkla kullanılmaktadır.

Neo-liberal politikalar; kökleri daha uzun yıllara dayansa da İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa’da sosyal devlet uygulamalarının derinleşmesinin ardından yaşanan gelişmelerin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. 70’li yıllardan itibaren yaşanan ekonomik kriz, teknolojik yenilikler, demografik eğilimler, iş gücünün yapısında yaşanan gelişmeler ve

bunların sonucunda üretim paradigmasının değişmesi, mevcut sosyal devlet uygulamasının sorgulanmasına neden olmuştur. Bu süreçte temelde refah devleti eleştirisi üzerine kurgulanan neo-liberalizm, dünyanın birçok yerinde hakim ideoloji haline gelmiştir.

Refah devleti politikalarına, neo-liberal yaklaşım içerisinde; özgürlükleri azalttığı, devletlerin rolünü ve yetkilerini artırıp bireyin alanını daralttığı, sosyal koruma ve sosyal güvenlik gibi kavramlara değer atfederken, kârlılığı, verimliliği ve rekabeti ihmal ettiği ve bürokrasiyi artırdığı gibi gerekçelerle karşı çıkmaktadır.

Neo-liberalizmin kurgulanmasında önemli rol oynayan, Friedmen (2008: 166, 243-257) bürokrasinin gelişmesine neden olduğu için haksız vergilendirmelere, işverenlerin istihdamdan kaçınmasına neden olup, yoksulluğun artmasına neden olacağı için sosyal güvenlik uygulamalarına ve asgari ücret uygulamalarına, örgütlü oldukları sektörde ücretleri yükselterek istihdamı azaltıcı etkide bulunduğu ve geliri eşitsiz hale getirdiği gerekçesiyle de sendikalara karşı çıkmaktadır.

Bu kurgu üzerine gelişen neo-liberalizm, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi; ticaret ve sanayinin liberalleşmesi, vergi indirimleri, örgütlü işgücü üzerinde sıkı denetim kurulması, kamu harcamalarının, özellikle de sosyal harcamaların kısılması, uluslararası piyasaların geliştirilmesi, küresel finans akışlarının üzerindeki denetimlerin kaldırılması (Steger, 2006: 65; Falk, 2002: 2-3) şeklinde somut adımlarla kendini göstermiştir.

Sosyal Sorunlar, Yeniden Sosyal Devleti Düşündürüyor

Ancak bu sürecin birçok karşıt unsurları içerdiği de dikkat çekmektedir. Bir yandan sürekli artan bir zenginlik, diğer yandan sürekli artan bir işsizlik ve yoksulluk; üretim ve tüketimin hem küreselleşmesi ve hem de artmasına rağmen, çok sayıda insan için en temel ihtiyaçların bile karşılanamaması, küresel, bölgesel ve toplumsal düzeyde birçok eşitsizliğin ortaya çıkması (Koray, 2003: 51,57), sermayenin sınırsız dolaşımına rağmen, emeğin dolaşımı önünde birçok engellerin olması, demokratikleşme çerçevesince temel hak ve özgürlükler artarken, diğer yandan birçok bölgede en temel hakların kullanımında sıkıntılar yaşanması gibi konular ve sorunlar da varlığını sürdürmektedir.

Yaşanan bu gelişmelerinde etkisiyle BM, ILO ve AB gibi uluslararası kuruluşlar, sosyal konuların çözümüne yönelik olarak bir takım girişim ve faaliyetlerde bulunmaktadır. BM 90'lı yıllar boyunca çevre, nüfus, toplumsal kalkınma, kadın ve insanların yerleşimi konusundaki konferanslarında birçok hedef ortaya koyarak dünya kamuoyunun ilgisini bu alanlara yönlendirilmiştir. BM, yoksulluk sorununun giderilmesi için de 1995 Kopenhag Dünya Sosyal Zirvesinde aldığı kararlar doğrultusunda araçlar ve stratejiler geliştirmeye çalışmaktadır. 2000 yılında yapılan BM milenyum zirvesinde, Milenyum kalkınma hedefleri kabul edilerek yoksulluğun azaltılmasından, sağlıklı içme suyuna, AIDS'ten anne-çocuk ölümlerinin azaltılmasına, evrensel ilköğretimin gerçekleştirilmesinden küresel yönetişime değin uzanan birçok alanda 2015 yılına kadar ulaşılması gereken somut hedefler ortaya koymuştur.

ILO da neo-liberal küreselleşme modeline karşı sosyal boyut kazandırma anlayışı içinde bulunmaktadır. Bu çerçevede 2000 sonrası dönemde, küreselleşmenin sosyal boyutu ile ilgili olarak Dünya Komisyonu'nun kurulması girişiminde bulunmuş, Sosyal Adalet ve Adil Küreselleşme Deklarasyonu yayınlayarak adil küreselleşme talebini dile getirmiş ve Küresel İşler Paketi ortaya koyarak küresel krize karşı yeni küreselleşmenin gerekliliği üzerinde durmuştur. ILO son yıllarda yayınladığı bu deklarasyon, bildirge ve paktlarda herkes için "insan onuruna yakışır iş", "sosyal güvenlik", "emeğe saygı" ve "sosyal koruma" temasını işlemektedir.

Uluslararası sendikal kuruluşlar da neo-liberal küreselleşmeye karşı çıkarak, sosyal boyut eksenli politikalar geliştirmeye çalışmaktadır. 2006 yılında Dünya Emek Konfederasyonu (WLC) ile Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'nun birleşmesinden oluşan Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC), birleşme gerekçesini "küreselleşmenin değiştirilmesi" olarak ortaya koymuştur. ITUC, çalışanların, işsizlerin ve yoksulların yararı için bugünkü neo-liberal küreselleşmenin kökten değiştirilmesini, mevcut modelin yerine, sürdürülebilir kalkınma için ekonomik, toplumsal ve çevresel üç boyutu dikkate alan, insan haklarına ve işçilerin temel haklarına evrensel saygıyı güvence altına alan, herkes için adil iş yaratan, kitlesel yoksulluğa son veren, ulusal ve uluslararası mevcut eşitsizliği azaltan, eşitlikçi gelir dağılımını içeren, spekülasyonlu mali hareketlerden uluslararası bir vergi alınmasını öngören, Ulus-

lararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (DB) ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi kurumların köklü bir reforma tabi tutularak, karar alma süreçlerinin daha saydam ve demokratik olmasına yer veren politikalar önermektedir. ITUC bu çerçevede "İnsan Onuruna Yakışır İş" çerçevesindeki girişimleri ve eylemleri desteklemektedir (www.ituc-csi.org). ITUC'un yanı sıra Uluslararası Avrupa Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) da neo-liberal küreselleşmeye karşı çıkarak politikalar geliştirmekte, eylemlilik sürecini hız kesmeden artırarak, yüzbinlerce kişinin katılımıyla onbeşten fazla Avrupa eylemi gerçekleştirmiştir. Yayınlarında ise ETUC atakta ve Savaş Planı gibi ifadelerle söylemini sertleştirmektedir (www.etuc.org). Uluslararası sendikal hareket, önerilerinin dikkate alınması için, artan sert söylemi ve eylemleriyle neo-liberal küreselleşmeye karşı güç ve protesto temelinde karşı çıkmaktadır.

Endüstriyel ilişkiler sisteminin en önemli taraflarından biri olan sendikal hareket, bu girişimlerin yanı sıra, uluslararası kurumlara sosyal boyut ve sosyal şart ekleme çabası içinde bulunmakta, diğer toplumsal hareketlerle bir araya gelerek ortak küresel sorunlar etrafında işbirliği geliştirmektedir. Ayrıca, sendikalar, sadece üyeleri için değil çocuk işçiler, kadın işçiler, göçmenler, engelliler, emekliler gibi kesimlerin de sorunlarıyla ilgilenmekte, yeni üye kazanmaya dönük faaliyetlerde bulunmaktadır. Sendikalar, son yıllarda sosyal sorunlara dikkat çekmek için çeşitli kampanyalar geliştirmekte, örneğin, sosyal etiket uygulamaları yoluyla çocuk işçiliğine ve sendikal örgütlenmeye dikkat çekmekte, kot taşlamada silikosis kullanılmaması için girişimlerde bulunmaktadır (Yıldız, 2011: 353).

Neo-liberal küreselleşmenin öncü aktörleri olarak kabul edilen IMF ve DB gibi kuruluşlar da son yıllarda sosyal alanda yaşanan gelişmelerden kaygı duyarak yeni yaklaşımlar geliştirme çabasına girmeye başlamışlardır. Dünya Bankası sorunların çözümü için "yönetişim" kavramına önem atfeden girişimlerde bulunurken, IMF ise kendisini reforma tabi tutma (Ünay 2009: 17) yönünde kararlar almıştır.

Son yıllarda neo-liberal küreselleşme modeli karşısında, neo-liberal küreselleşmeye karşı arayışların olduğu, alternatiflerin ortaya konularak formüle edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu çerçevede; aşağıdan küreselleşme, yurttaş küreselleşmesi, insani küreselleşme, kozmopolit demokrasi, üçüncü yol, küresel yönetim, küresel sosyal model, yeni küre-

sel sözleşme, wikinomiks ve küresel sivil toplum gibi yaklaşımlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Aslında, burada adı geçen yaklaşımların tamamen birbirinden bağımsız ve sınırları net olarak ayrılan yaklaşımlar olmadığı, hatta zaman zaman birbirleri yerine kullanıldıkları da görülmektedir. Bu alternatif yaklaşımlar, temel sosyal sorunların ele alınmasına, ekonomik ve siyasi yapıların değiştirilmesi ve dönüştürülmesine, toplumsal süreçlerin dikkatle incelenmesi ve geliştirilmesine, sendikalar ve STK'lar gibi toplumsal demokratik aktörlerin yeni ve önemli aktör olma rollerine yönelik analizleri ortaya koymaktadırlar. Bu yaklaşımların, neo-liberal hâkimiyeti tam olarak dengeleyememiş ve bastıramamış olsa da önemli alternatif politikalar ile ilke ve unsurları barındırdığı, oluşturduğu birikimle neo-liberalizmi en azından çevrelediği, kuşattığı ve baskıladığı görülmektedir (Yıldız, 2011: 168,169).

Neo-liberal politikaların hız kesmeden yaygın ve etkin bir biçimde uygulanırken, sosyal sorunların küresel bir boyut kazanması karşısında uluslararası birçok kuruluş, sendikal hareket ve akademik dünya, bu konulara dikkat çekip çözüm için adımlar atarken ve de alternatif küreselleşme tartışmaları yürütülürken, bu süreçte en çok dikkat çeken gelişmelerden biri "**başka bir dünya mümkün**" söylemiyle hareket eden "**Sosyal Forum**" girişimi olmuştur.

Sosyal Forumlar: "Sosyal Dünya" İçin Sosyal Baskı Oluşumları

Başlangıçta küreselleşme karşıtı hareket olarak doğan ve 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren özellikle uluslararası kuruluşların toplantılarına karşı yapılan gösterilerde bir araya gelen sendikal hareket, çevre hareketi, kadın hareketi, gençlik hareketi, savaş karşıtları gibi çeşitli sosyal hareketler 2001 yılından itibaren çoğu zaman Porto-Alegro'da düzenlenen Dünya Sosyal Forumları (DSF)nda biraraya gelmektedir. Dünya Sosyal Forumlarının yarattığı heyecan, umut ve sosyal harekete sunduğu motivasyon kıtasal, bölgesel ve ülkesel Sosyal Forumlarında öncüsü olmuştur. Sosyal forumlar, neo-liberal söyleme karşı "**başka bir dünya mümkün**" sloganıyla Porto Alegro'dan Kenya'ya, Venezüella'dan Hindistan'a, İsveç'ten Türkiye'ye, Yunanistan'dan Senegal'e dünyanın her köşesinde sesini duyurmaktadır. Sosyal Forumların varlığı, literatürdeki alternatif küreselleşme tartışmalarına da kitlesel destek sağlayarak, aş-

ğıdan küreselleşme, tabandan küreselleşme ve yurttaş küreselleşmesi söylemlerini güçlendirmektedir (Yıldız, 2011: 170).

Sosyal Forumlara katılan her grubun neo-liberal küreselleşmeye karşı duruşu net olmakla beraber, alternatifler oluşturmakta zorlanılmakta ve oluşan alternatiflerde de farklılıklar olmaktadır. Ancak hepsinin gündeminde, öncelikli olarak sosyal konular ve sorunlar yer almakta, sosyal hareketler bir araya gelerek ortak platformlar oluşturmakta, her bir sosyal hareket rutin rol ve faaliyetinin dışına çıkarak etkileşimi daha ileri boyutlara taşımaktadır.

Sosyal Forumlara katılan STK'lar, uluslararası kamuoyuna sosyal sorunların boyutlarını, yüksek katımlı eylemlerle, tepkilerle, kimi zaman öfkeyle, kimi zaman renkli gösterilerle ve protesto diliyle gözler önüne sererek bir farkındalık oluşturmaya çalışmakta, siyasi otoritelere, insan hakları ve sosyal haklar temelinde sorumluluklarını hatırlatmakta ve bu şekilde sosyal politikaların oluşturulması sürecini etkileme gayreti içerisinde bulunmaktadır. Sosyal Forumların dünyanın dört bir yanında gerçekleşmesi, kendini sadece bir coğrafyaya hapsetmemesi, gerek gelişmiş, gerek gelişmekte olan ve gerekse yoksul ülkelerden yoğun katılımcıların olması dünyanın her tarafında "**küresel sosyal model**" ve "**sosyal dünya**" ihtiyacını ortaya koymakta, farklı toplumsal kesimlerin ortak talebini yansıtmaktadır. Sosyal Forum katılımcıları, forumlardan aldıkları enerji ve motivasyonla sosyal sorunların takipçisi olmakta "**sosyal dünya**" için duyarlılık göstermektedirler. Dünya Sosyal Forumlarıyla ilgili yer, tarih, katılımcılar, tartışılan konular ve önemli çıktılara ilişkin göstergeler Ek'teki tabloda yer almaktadır.

Sosyal Forumlar: Sosyal Dünya İçin Neo-Liberalizmin Sorgulanması

Sosyal Forumlarda sosyal devlet veya sosyal dünyaya temel oluşturacak özelliklere de yer verilmekte, neo-liberalizme karşı çıkılarak, yeni bir alternatif arayışına ve inşası sürecine uzanan ilkeler ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede sosyal adalet ve dayanışmanın küreselleşmesine, çevrenin yağlanması ve büyük iklim değişikliği tehlikesine karşı önlemlerin alınmasına, her insanın iş ve sosyal güvenlik hakkına, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına, sendikal mücadeleye, örgütlenmeye, toplu sözleşmeye ve grev hakkına, spekülasyon faaliyetlerine karşı Tobin Vergisine, uluslararası

şirketlerin karları, silah satışları ve sera etkisi yaratan gazlara neden olan faaliyetler üzerinden uluslararası vergi alınmasına, her türlü ayrımcılığa karşı mücadele edilmesine, adil ticaret yöntemlerinin desteklenmesine, Dünya Ticaret Örgütü'nün serbest ticaret yöntemlerinin reddedilmesine, başta su olmak üzere insanlığın ortak mallarının özelleştirilmesine karşı çıkmaya, insan hakları ile sosyal ve kültürel hakların egemen olacağı şekilde uluslararası kuruluşların köklü bir biçimde demokratikleştirilmesine, her ülkenin gıda güvenliğini ve köylü tarımını desteklemesine, bilgilendirme ve bilgi hakkının güvence altına alınmasına, ülke sınırları dışında yer alan askeri üslerin kapatılmasına vurgu yapılmaktadır (www.sosyalforum.org/site/DSF/ilkeler.htm; www.forumsocialmundial.org). Bu ilkeler etrafında Sosyal Forumlar, Dünya Sosyal Forumu Manifestosu, Bamako Girişimi, Toplumsal Hareketler Asamblesi Raporu, Kadın Ağı, Emek Ağı, Su Bildirgesi, Yoksulluğa Karşı Küresel Eylem Çağrısı, İnsana Yakışır Dünya- İnsana Yakışır Yaşam Çağrısı gibi girişimler gerçekleştirilmiştir. Bu çağrı ve deklarasyonlarda Sosyal Dünyanın kodları saklı bulunmaktadır.

Türkiye Sosyal Modelini Arıyor

Türkiye'de, sosyal devlet kavramının Anayasa'da devletin yönünü belirleyici bir rolde olduğu görülmektedir. Ancak bu kavramdan ne anlaşıldığı, sosyal devletin nasıl kurgulandığı ve sosyal devletin işlevsel hale gelmesi için nelerin yapıldığı konusu oldukça önemlidir.

Sosyal devlet denildiği zaman bir dizi temel konu ile ilgili gelişmeler ve politikaların geliştirilmesi beklenmektedir. İşsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, sosyal diyalog ve işbirliği, insan hakları, sosyal haklar, örgütlenme, gençlerin ve kadınların istihdamı, dezavantajlı gruplar, eğitimde fırsat eşitliği, sağlık imkanları gibi birçok kavram bu çerçevede değerlendirilebilir. Türkiye kendini sosyal devlet olarak tanımlamaktadır. Ancak temel sosyal konulara bakıldığında ortaya çıkan fotoğrafın, sosyal devleti ne kadar doğruladığı sorusu hayati önem taşımaktadır. İşsizlik, yoksulluk, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, sendikal haklar, sosyal diyalog konularında teste tabi tutulduğunda Anayasada yer alan "sosyal devlet" özelliğinin, farklı ve çelişkili bir şekilde yansımaları görülmektedir.

Türkiye'de uzun yıllardır yaşanan işsizlik, hem yoksulluğa hem de sosyal dışlanmaya neden olmaktadır. Haziran 2011 Hanehalkı İşgücü Araştırmasına göre Türkiye, % 51.2'lik işgücüne katılma oranına, %, 46.5 istihdam oranına sahiptir. Bu düşük oranların bir yansıması olarak da işsizlikte yüksek oranlar yaşanmaktadır. Dünyada yaşanan krize paralel olarak 2009 yılında % 14'lere fırlayan işsizlik oranı 2010 yılında % 12'ye Haziran 2011 döneminde ise % 9.2'a gerilemiştir. İşsizlikten en olumsuz etkilenen grubun ise gençler olduğu görülmektedir. Gençler arasındaki işsizlik oranı neredeyse genel işsizlik oranının iki katına yaklaşmaktadır. 2009 yılında % 25'lerin üzerine çıkan genç nüfusta işsizlik oranı Haziran 2011 döneminde % 18 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye son yıllarda işsizlik ve istihdamda yaşanan sorunlar karşısında, sorunları bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, sosyal tarafların da katılımıyla ulusal istihdam stratejisi geliştirme çabası içerisindedir. Bunu, doğru bir yaklaşım olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak, ulusal bir istihdam stratejisinin geliştirilmesi konusu AB ilişkileri çerçevesinde on yıldan daha uzun zamandır gündemde olmasına, Türkiye'nin bu alanda taahhütlerde bulunmasına rağmen, daha yeni somut girişimlerde bulunmaktadır. Buna rağmen bu adıma sahip çıkacak şekilde güçlü irade henüz bir şekilde kendini gösterebilmiş değildir. Sosyal devlet, işsizlikle mücadele noktasından test edildiğinde bugüne kadar ki performansın başarılı olduğu söylenemez. Ancak, bundan sonraki süreçte, sosyal tarafların da katkılarıyla ortaya çıkacak olan ulusal istihdam stratejisinin performansını ve siyasi iradenin gücünü yakından izlemek gerekmektedir.

Türkiye'de yoksulluk ile ilgili rakamlar incelendiğinde birtakım iyileşmelerle beraber, sorunun boyutları ortaya çıkmaktadır. Bu alanda yaşanan en olumlu gelişmelerden biri, günlük geliri 1 doların altında olan nüfusun 2006 yılı itibariyle sıfırlanmış olmasıdır (DPT, 2010: 14). Bir diğer olumlu gelişme, TÜİK'in gerçekleştirmiş olduğu 2009 yılı yoksulluk araştırmasına göre, 2002 yılında % 1.35 olan gıda yoksulluğu oranının 2009 yılında % 0.48'e, yani 339 bin kişiye gerilemesidir. 2002 yılı itibariyle gıda ve gıda dışı harcamaları içeren açlık sınırı ise 2002 yılında % 26.96 iken, 2008 yılında % 17.1, 2009 yılında ise % 18.08 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 12 milyon 781 bin kişiye denk gelmektedir. Aynı araştırma sonuçları, aylık yoksulluk sınırını 825 TL olarak tahmin etmektedir.

(tuik.gov.tr). Aynı yıl için belirlenen asgari ücretin üzerinde bir yoksulluk sınırı önemli bir paradoksu oluşturmaktadır.

TÜİK'in yoksulluk araştırmaları, çalışma ile yoksulluğun ortadan kaldırılabileceği söyleminin tersine sonuçlar da ortaya koymaktadır. Buna göre, tarım sektörü çalışanlarında yoksulluk oranı % 33.01 ile en yüksek olarak ortaya çıkarken, sosyal güvenliğin daha yaygın, örgütlenmenin daha iyi konumda olduğu sanayi sektörü çalışanlarında bu oran % 9.63 oranında gerçekleşmiştir. Fertlerin çalışma durumlarına göre yoksulluk riski de değişmektedir. 2009 yılında ücretli-maaşlı çalışanlarda yoksulluk sınırı oranı % 6.05 iken, yevmiyeli çalışanlarda bu oran % 26.86, işverenlerde % 2.33, kendi hesabına çalışanlarda % 22.49, ücretsiz aile işçisi olanlarda ise % 29.58 olarak ölçülmüştür. İş arayanlarda yoksulluk oranı ise % 19.51 olarak karşımıza çıkmaktadır. “**Çalışan yoksullar**” kavramının gözardı edilemeyecek derecede çalışma hayatının reel bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Rakamlar, yoksullukla mücadele edilmesi, yoksulluğun gelecek nesillere aktarılmaması noktasında “**asgari gelir desteği**”nin de artık bir zorunluluk olduğunu da ortaya koymaktadır. Yoksullukla ilgili ortaya çıkan fotoğraf, sosyal devlet açısından test edildiği zaman görece iyileşmelere rağmen atılması gereken çok adım olduğunu, yoksul insanların tamamına uzanan politikaların zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal devlet, toplumsal refahı artırmak için, gelir dağılımının toplum içinde adil dağılımıyla da yakından ilgilidir. Gelir durumuna göre nüfus % 20'lik dilimlere göre ayrıldığında, ilk % 20'nin gelir dağılımından aldığı pay 2002 yılında % 5.3 iken, aynı oran 2009 yılında 5.6 olarak gerçekleşmiştir. En yüksek % 20 için bu oranlar sırasıyla % 50.1 ve 47.7 olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle geliri en yüksek en üst gelir grubuyla geliri en düşük gelir grubu arasındaki makas, üst gelir grubunda yaşanan düşüşe bağlı olarak daralarak yaklaşık olarak, 9.5 kattan, 8.5 kata inmiştir (www.tuik.gov.tr). Bu da gelir dağılımının, yoksulluk rakamlarına paralel görece olarak iyileştiğini ortaya koymaktadır. Gelir dağılımının coğrafi dağılımında da farklılıklar gözlenmekte, Türkiye'nin batısı, nüfusu göz önüne alındığında daha yüksek bir paya sahip iken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri toplam nüfus içindeki paylarına göre daha düşük bir gelire sahiptir (DPT, 2010: 18). Gelir dağılımına iliş-

kin göstergeler sosyal devlet açısından test edildiğinde kısmi iyileşmele-
re rağmen, tatmin edici düzeyde bulunmadığı görülür.

Sosyal devleti işlevsel hale getiren en önemli enstrümanlardan biri de
"sosyal güvenlik"tir. Sosyal güvenlik kuruluşlarına kayıtlı olmadan
çalışanların oranı Haziran 2001 döneminde % 43.5'dir. Tarım sektöründe
sosyal güvenlikten yoksun çalışanların oranı % 84.3, tarım dışı sektörde
% 28.9 olarak dikkat çekmektedir. Diğer bir ifadeyle tarım sektöründe
çalışan 5 kişiden 4'ü, tarım dışı sektörde ise neredeyse 4 kişiden 1'i sos-
yal güvenlik kapsamı dışında bulunmaktadır (www.tuik.gov.tr). Bu ra-
kamlar sosyal güvenlik alanında toplumun tamamına ulaşan politikala-
rın uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Sosyal güvenliğin kapsam sınırlı-
lığı dışında sosyal güvenlikten yararlananların emeklilik hakları yönüyle
işçi-memur emekli maaşlarında dengesizlikler de bulunmaktadır.

Bununla beraber 2008 yılından itibaren, 18 yaşına kadar çocukların
anne ve babasının sigortalı olup olmadığına bakılmaksızın sosyal güven-
ce kapsamına alınması; devletin yasal olarak sigortalı işçi ve işveren gibi
sosyal güvenlik primlerine katılması sosyal devlet bakımından olumlu
gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Sosyal güvenliğe ilişkin ortaya çı-
kan fotoğraf, sosyal devlet açısından değerlendirildiği zaman, 65 yıllık
sosyal sigorta geçmişine rağmen sosyal güvenlik kapsamının yeterli dü-
zeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Sosyal devlet için, işgücü piyasasına girişte toplumun tüm kesimleri-
nin önündeki engellerin kaldırılması en önemli hedeflerden birisidir. Bu
çerçevede kadınların işgücü piyasasına girişteki engellerin kaldırılması,
işgücüne katılımlarının artırılması, işyerinde kreş imkanlarının olması,
ücretlerde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların yönetime
katılma imkanlarının artırılması gibi hususlar önemini korumaktadır.

Kadınların İşgücüne Katılım Oranı, Haziran 2011 itibariyle yaklaşık
olarak % 30.5 seviyesindedir. Bu oran lise altı eğitimlilerde % 27.55'lerde
iken yükseköğretim mezunlarında % 70'i yakalamaktadır. Kadınların
yaklaşık olarak % 40'ı ise tarım sektöründe, büyük çoğunluğu ücretsiz
aile işçisi olarak istihdam edilmektedir (www.tuik.gov.tr). Bu rakamlar
kadınların istihdamında kadınların eğitiminin önemini ortaya koymakta,
bu alanda çabaların artırılmasını gerekli kılmaktadır. Kadın işgücünün
niteliğinin artması yönünde olumlu gelişmeler de yaşanmaktadır. Son
yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle İŞKUR bünyesinde verilen aktif

işgücü programları hızla artmaktadır. Bu programlara ayrılan kaynak 2008 yılından 2009 yılına yaklaşık olarak % 300, programlara katılan sayısı % 400 oranında artarken, katılımcıların % 44'ü kadınlardan oluşmaktadır (DPT, 2010: 20,21). Kadın istihdamına ilişkin olarak sosyal devlet uygulamaları test edildiği zaman, son yıllardaki iyileşmelere rağmen yeterli bir düzeye gelindiğini söylemek çok zordur.

Kız çocuklarının eğitim imkanlarına ulaşmasında erkeklere göre daha çok güçlükle karşılaştığı görülmektedir. Türkiye'de ilköğretimde okullaşma oranı % 98'in üzerinde rakamlar olsa da bu dönemde okula gitmeyen çocukların üçte ikisi kız çocuklarından oluşmaktadır. Bu alanda en dezavantajlı grubu ise Doğu bölgelerinde ve kırsal kesimde yaşayan kız çocukları oluşturmaktadır (DPT, 2010: 25).

Sosyal devlet açısından incelenmesi gereken en önemli konulardan biri de ülkenin sahip olduğu sendikal haklar ve özgürlükler düzeyidir. Türkiye'de sendikal hakların ulaştığı düzey sürekli bir tartışma konusudur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sendikal hak ihlalleri yaşanmakta, bu ihlaller kimi zaman yasal kısıtlamalardan, kimi zaman sendikal örgütlülüğe veya sendikal etkinliklere karşı tutumdan kaynaklanmaktadır. Türkiye'de 12 Eylül 2010 Anayasa referandumuyla sendika ve toplu sözleşme hakkına ilişkin önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. İşçilerin aynı iş kolunda birden fazla sendikaya üye olabilmesi, memurlara ve diğer kamu görevlilerine toplu sözleşme hakkı tanınması, siyasi amaçlı grev ve lokavt, dayanışma grevi ve lokavtı, genel grev ve lokavt, işyeri işgali, iş yavaşlatma, verim düşürme ve diğer direnişlere ilişkin yasakların kaldırılması ile greve katılan işçilerin ve sendikanın kasıtlı veya kusurlu davranışları sonucu grevin olduğu işyerinde neden oldukları zarardan sendikanın sorumlu tutulmamasına ilişkin Anayasal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bu girişimler, sendikal hak ihlallerine ilişkin yasal engellerin kaldırılması adına oldukça kritik adımları oluşturmaktadır. Öte yandan Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi grev ve Lokavt Kanununda değişikliklere ilişkin çalışmalar, uzun zamandır sosyal tarafların katılımıyla yürütülmektedir. Ancak ortaya çıkan mutabakata rağmen, AB, ILO ve Avrupa Konseyi uluslararası kuruluşların baskısına rağmen, yasalaşma süreci henüz sonuçlandırılabilmiş değildir. Sendikal haklara ilişkin ortaya çıkan fotoğraf, sosyal devlet açısından test edildiğinde olumlu gelişmeler olmasına rağmen tatmin edici düzeyde

değildir. Sendikal mevzuatta, siyasi iradenin kendini göstererek, beklenen yeniliklerin gerçekleşmesi, sosyal devleti güçlendiren adımlar olacaktır.

Güçlü bir sosyal devlet için sosyal diyalog en temel kurumlardan biridir. Sosyal diyalog mekanizmaları, sosyal tarafların çatışmalarının ve zıtlıklarının saf dışı edilmesinde önemli rol oynamakta, sosyal taraflar bu uzlaşma platformlarında sosyal politikaların oluşumuna aktif olarak katkı sağlamaktadır. Günümüzde, birçok sorunun çözümünde her seviyede diyalogun katılımcı bir nitelikte geliştirilmesi zorunlu ve yararlı olmaktadır.

Türkiye'de sosyal diyalog mekanizmalarının son yıllarda artan bir rolünün olduğu görülmektedir. Bu çerçevede 1995 yılında AB-Türkiye Karma İstişare Komitesi oluşturulmuş, 2000 sonrası dönemde ise, Ekonomik ve Sosyal Kanunu kabul edilmiş, Üçlü Danışma Kurulu kurulmuş, Türkiye İş Kurumu daha katılımcı bir yapıda organize edilmiş, Sosyal Güvenlik Danışma Kurulu, Mesleki Yeterlilikler Kurumu gibi sosyal diyalog yapılarındaki artışla beraber, sosyal tarafların katılımına yer verilmiştir. Bu süreçte yer alan sendikaların da bu kurumlar vasıtasıyla, sadece kendi üyelerinin ilgilendiren sorunların dışına çıkmaya başladıkları, sosyal sorunların tamamıyla daha yakından ilgilendikleri, küreselleşmenin meydan okumaları karşısında örgütlenmede zorluklar yaşasa da etki alanlarını genişlettikleri ve "**toplumsal aktör**" konumlarını güçlendirdikleri görülmektedir.

Sendikaların son yıllarda daha geniş bir perspektiften sorunları ele almaya çalıştıkları, dünyada yaşanan gelişmeleri yakından takip ettikleri görülmektedir. Çevre, göç, terör, işsizlik, yoksulluk, bölgesel kalkınma, genç işçiler, kadın işçiler, çocuk işçiliği, kayıtdışı istihdam, insan onuruna yakışır iş ve yeni anayasa gibi konularla ilgili çalışmalar yaptıkları, sadece sendikalı işçilerin sorunlarıyla değil, toplumun tüm kesimlerinin sorunlarıyla giderek daha çok ilgilenmeye başladıkları görülmektedir (Yıldız, 2011: 315). Sendikalar, bu konularla ilgili politikalar oluştururken; diğer sendikal kuruluşlarla, işveren kuruluşlarıyla, sivil toplum kuruluşlarıyla, mesleki eğitim kurumlarıyla, üniversitelerle, yerel yönetimlerle ve kamu kesimiyle bir araya gelmekte örgütlü olup olmadığına bakılmaksızın faaliyetler yürütmektedir.

Bu şekilde sendikaların bir taraftan sosyal sorunları, sorumlu bir biçimde ele alarak gündeme getirdikleri diğer taraftan, kendilerini, yenilemeye çalıştıkları ve yeniden konumlandırma çabası içinde oldukları görülmektedir. Sendikalar aynı zamanda yeni rolleriyle beraber sosyal devlet uygulamalarının da hem yakın takipçisi olmakta, hem de bu alandaki eksiklikleri sürekli hatırlatmaktadırlar. Sosyal diyalog uygulamaları sosyal devlet bakımından test edildiğinde, son yıllarda birçok somut adımın atıldığı ve yeni kurumun oluşturulduğu, ancak bu alanda kurumsallaşma için zamana ihtiyaç olduğu gözlenmektedir.

Değerlendirme

Bu makalede sosyal devlet kavramının nasıl operasyonel hale gelebileceği tartışılmıştır. Bu çerçevede sosyal devlet karşısında kendisini kurgulayan bir ideoloji olarak neo-liberalizm ele alınmış, neo-liberal politikaların sonucu olarak ortaya çıkan sosyal sorunların yeniden sosyal devlet tartışmalarını hareketlendirdiğine dikkat çekilmiştir. Sosyal dünya için oluşan talep üzerinde durularak, neo-liberalizmin şiddetli eleştirisini yapan Sosyal Forum'ların bu süreçteki rolleri üzerinde durulmuştur. Türkiye'deki sosyal sorunlara dikkat çekilerek mevcut tablo ortaya konmuştur.

Türkiye'de sosyal devlet uygulamaları, sosyal devletin sürekli bir tanıma ihtiyacı olduğunu, değişen şartlara ve yeni sorun alanlarına göre, özelliklerinin insan onurunu ve emeğini koruyarak güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada yaşanan sosyal sorunlara ilişkin tartışmalar, "sosyal devlet"e ve "sosyal dünya"ya uzanmakta, "sosyal devlet" in hep hatırlatılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu alanda sosyal diyalog mekanizmalarından, Sosyal Forumlara kadar her platformda, sosyal tarafların ve sivil toplum kuruluşlarının, siyasi otoritelere, temel haklar ve sosyal haklar temelinde sorumluluklarını sürekli olarak gündeme getirmeleri kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye'de işsizlik, yoksulluk, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, kadınların istihdamı, sendikal haklar, sosyal diyalog -ki bu başlıkları artırmak mümkündür- gibi sosyal devletin bileşenlerini oluşturan konular sosyal devlet açısından uygulama yönüyle test edildiği zaman, bu konuların,

toplumun tamamına ulaşan, herkesi kucaklayan ve kavrayan boyutta olmadığı, ancak son yıllarda atılan bazı somut adımların da göz ardı edilmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Sosyal devletin güçlendirilmesi ve işlevsel hale gelebilmesi için herkes için sosyal güvenlik, herkes için insan onuruna yakışır iş, sosyal bir hak olarak asgari gelir yardımı ve daha fazla sosyal diyalog kavramlarının mutlaka sosyal politikaların odağına yerleştirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- DPT, *Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu*, Türkiye 2010, Ankara, 2010.
- Falk, Richard; *Yırtıcı Küreselleşme, Bir Eleştiri*, (Çev. Ali Aksu), Küre Yayınları, 2. Baskı, 2002
- Friedman, Milton; *Kapitalizm ve Özgürlük*, (Çev: Doğan Erberk, Nilgün Himmetoğlu), Plato Film Yayınları, İstanbul, 2008.
- Koray, Meryem; *"Küreselleşmeye Eleştirel Bir Bakış ve Yeni Bir Küresel Anlayışın ve Örgütlenmenin Kaçınılmazlığı"* Küreselleşme Koşullarında Kapitalizm ve Sendikal Hareket, 2000-2003 Petrol-İş Yıllığı, Ankara. 2003, 47-90.
- Steger, Manfred B.; *Küreselleşme*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.
- TÜİK, Haber Bülteni, *Hanehalkı İşgücü Araştırması 2011 Haziran Dönemi Sonuçları* (Mayıs, Haziran, Temmuz 2011), Sayı: 192, Tarih 15 Eylül 2011, Erişim: www.tuik.gov.tr
- TÜİK, Haber Bülteni, *2006 Yoksulluk Çalışması Sonuçları*, Sayı: 206, 26 Aralık 2007, Erişim: www.tuik.gov.tr
- TÜİK, Haber Bülteni, *2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları*, Sayı: 3, 6 Ocak 2011, Erişim: www.tuik.gov.tr
- TÜİK, Haber Bülteni, *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması*, 2009, Sayı:41, 28 Şubat 2011, Erişim: www.tuik.gov.tr
- Ünay, Sadık; *"IMF ve Küresel Misyona Arayışı"*, Seta, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Seta Analiz, Sayı: 13, Ekim 2009, 3-20.
- Yıldız, Neşe; *Sosyal Forumlar Ekseninde Yeni Küresel Politika Arayışlarının Sendikal Hareketteki Değişime Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.
- www.sosyalforum.org/site/DSF/ilkeler.htm
- www.forumsocialmundial.org
- www.ituc-csi.org
- www.etuc.org
- www.bbc.co.uk/twkish/news/story/2006/01/printable/060125_corazas.shtml
- http://en.wikipedi.org/wiki/world_social_forum
- <http://www.sosyal.forum.org>

<http://www.sendika.org>
<http://www.abhaber.com>

Dr. Neşe Yıldız: 1977 yılında Rize’de doğdu. 1998 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü’nü bitirdi. 2000 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Yüksek Lisans programına başladı. 2004 yılında uzmanlığını aldıktan sonra aynı Üniversitede, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri alanında başladığı Doktora Programını Ocak- 2011 yılında bitirdi. Yıldız, evli ve üç çocukludur.

EK: Dünya Sosyal Forumu Göstergeleri (2001-2011)

DSF Sayısı	Tarih ve Yer	Katılım	Tartışılan Konular	Önemli Çıktılar
I.DSF	25-30 Ocak 2001 Porto Alegro (Brezilya)	12 Bin Katılımcı Luiz İnacio Lula da Silva (Brezilya Devlet Başkanı) Weldon Bello , Samir Amin, Immanuel Wallerstein , Alex Callinicus, F. Chico Whitaker , Susan George, Jose Bove	“Başka Bir Dünya Mümkün” söylemi, Zenginliğin üretimi ve yeniden dağıtımı , Kaynaklara erişim ve engeller, Sivil toplum ve kamusal alan , Siyasal erk ve yeni toplumda erk,	Dünya Parla- mentolar Foru- mu Dünya Sosyal Forumu İlkele- ri'ne İlişkin Temellerin Ortaya Konma- sı
II.DSF	31 Ocak -5 Şubat 2002 Porto Alegro (Brezilya)	123 ülkeden 12 bin resmi katılımcı, 60 bin katılımcı , 62 workshop, 70 seminer	Yoksulluk ve eşitlik, Yeryü- zünün tahrip edilmesi , Çuş'lar , IMF, DB, DTÖ Politi- kaları, Neo-liberalizmin ekonomik etkileri , Sosyal adalet ve dayanışma, Sendi- kal örgütlenmeler , Kadın- erkek eşitliği, A-tipik çalışma- lara karşı çıkılması , Dış borç, Tobin vergisinin gerçekleştirilmesi	Dünya Sendika- lar Forumunun Oluşturulması Sosyal Hareket- ler Çağrısı
III.DSF	25-28 Ocak 2003 Porto Alegro (Brezilya)	100 bin katılımcı, 1300 seminer Luiz İnacio Lula da Silva (Brezilya Devlet Başka- nı), Hugo Chavez (Venezuela Devlet Başkanı) , Noam Chomsky	Demokratik ve sürdürülebilir kalkınma, İlkeler ve değerler , Medya kültürü ve hegemon- ya, Siyasi erk, sivil toplum ve demokrasi , Demokratik dünya düzeni, Militarizm ile mücadele , Irak savaşına ve işgale karşı direniş, Kapita- lizm Sonrası Yaşam	
IV.DSF	16-21 Ocak 2004 Mumbai (Hindis- tan)	115 bin katılımcı, 1200 seminer Mary Robinson (İrlanda Eski Başbakanı), V.P.Shingh (Hindistan Eski Başbakanı) , Ahmet Bin Bela (Cezayir'in ilk Başbakanı) Joseph Stiglitz , Şirin Abadi,	Savaş ve barış, Medya , Doğal kaynakların kontrolü, İrk, cinsiyet, dil, din, etnik ve sınıf ayrımcılığı , Finans, kalkınma ve çevre	

V.DSF	26-31 Ocak 2005 Porto Alegro (Brezilya)	155 bin kayıtlı katılımcı Hugo Chavez (Venezuela Devlet Başkanı), Luiz Inacia Lula da Silva (Brezilya Devlet Başkanı)	Küresel Yurttaşlar ve küresel kamu alanının yaratılması, ÇUŞ'lar , Dış borçlar, Silah satışları , çevre (sera gazlarının azaltılması), iklim değişikliği, Vergi , Sosyal güvenlik, Cinsiyet eşitliği , Gıda güvenliği, Özelleştirmeye karşı çıkılması , Bilgilendirme hakları, Askeri üslerin kapatılması , Uluslararası kuruluşların yeniden yapılandırılması	Porto Alegro Manifestosu Anket Çalışması Fakirliğe Karşı Küresel Eylem Çağrısı
VI.DSF	Ocak 2006 Mart 2006 Carasas (Venezuela) Bamako (Mali) Karachi (Pakistan)	Açılışa 54 ülkeden 10 bin kişi 2000 Seminer ve atölye çalışması, Toplantılar için 60 bin kişinin kaydı, Hugo Chavez (Venezuela Devlet Başkanı), Danielle Mitterand	Yeni bir dünyanın inşası, Cinsiyet eşitliği , Sürdürülebilir kalkınma ve evrensel uygarlığın inşası, Demokrasi , Anti-emperyalizm	Bamako Çağrısı
VII.DSF	20-25 Ocak 2007 Nairobi (Kenya)	100 binden fazla katılım, 1300 Tartışma, Sendikaların yoğun katılımı, -Kenneth Kaunda (Zambiya Eski Devlet Başkanı)	Açlık, kuraklık, yoksulluk, AIDS , Savaşlar, emperyalizm, inançlara saygı , ÇUŞ'lar, Bilgi, enformasyon ve demokratikleşme , Cinsiyet eşitliği, İnsana yaraşır iş , İnsan hakları, Sürdürülebilir ekonomi , Göç, Sendikal haklar , Dış borçlar	Düzgün İş-Düzgün Yaşam Kampanyası Emek Ağının Kurulması Toplumsal Hareketler Asamblesi Raporu Su Bildirgesi Eylemliliğin Artırılması Kararı
VIII.DSF	27 Ocak- 1 Şubat 2009 Belem (Brezilya)	Hugo Chavez (Venezuela Devlet Başkanı), Luiz İnacio Lula da Silva (Brezilya Devlet Başkanı) , Evo Morales (Bolivya Devlet Başkanı), Rafeal Correa (Ekvator Devlet Başkanı) , Fernando Lugo (Paraguay Devlet Başkanı)	Küresel ekonomik kriz, İklim değişikliği , doğal kaynaklar ve yaşama hakkı, Emek, sömürü ve yaşamın üretimi , Emperyalist stratejiler ve halkların direnişi, İktidar, politika ve toplumsal özgürleşme için mücadele	Sosyal Hareketler Sonuç Bildirgesi, Eylemliliğin Artırılması Takvimi , Krizle Yüzleşme Bildirgesi, Krizle Mücadele Çağrısı

IX. DSF	25-29 Ocak 2010 Porto Alegro (Brezilya)	Luiz Inacio Lula da Silva (Brezilya Devlet Başkanı)	Küresel Ekonomik kriz, Sağlam ekonomi , İklim değişikliği, Haiti depremi , Filistin sorunu	
X. DSF	6-10 Şubat 2011 Dakar (Senegal)	123 ülkeden, 205 örgüt, 50 binden fazla katılımcı Abdou Laye Wade (Senegal Devlet Başkanı), Evo Morales (Boliv- ya Devlet Başkanı), Luiz Inacio Lula da Silva (Brezilya Eski Devlet Başkanı), Martine Aubry (Fransa Sosyalist Parti Lideri), Immanuel Wallerstein	Kapitalizmin Yokedicici Kuvve- ti, Küresel Gıda Krizi , Su Sorunları, Az gelişmişlik , Askeri Harcamalar, Kadına Şiddete ve Homofobiye Karşı Mücadele , Göç, Çevre	Sosyal Hareket- ler Sonuç Bildi- risi